

Asia: VN/25665/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 3 §:n ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomiot koskien kansalaisneuvontaa:

Ei huomioita

2. Huomiot koskien palveluväylän käyttövelvollisuuden poistamista:

Ei huomioita

3. Huomiot eräiden tukipalveluiden maksullisuutta koskevan sääntelyn muuttamisen suhteen:

Suomen Apteekkariliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä.

Hallituksen esityksen mukaan tukipalvelujen kustannuksia ja niistä perittäviä maksuja koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, että Digi- ja väestötietovirasto voisi jättää maksun perimättä eräiltä viranomaisilta, valtioelimiltä ja julkista hallintotehtävää hoitavilta luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun ja asiointivaltuuspalvelun käytöstä. Tarkoitus on alkaa periä maksuja mainituista palveluista muilta käyttäjäorganisaatioilta.

Lausunnon päähuomiot:

1. Apteekkien tehtävä lääkehuollon turvaajana: Apteekkien vastuulla on julkinen palvelutehtävä, avohoidon lääkehuolto, joka on olennainen osa terveydenhuoltoa ja rakennettu täysin yksityisen yrittäjyyden varaan. Apteekeille ei ole olemassa korvaavaa toimijaa. Siksi apteekit tulee rinnastaa julkisiin toimijoihin ja siten mahdollistaa suomi.fi-tunnistuspalvelun maksuton käyttö myös tulevaisuudessa.

2. Apteekkien taloudellinen tilanne: Apteekkien taloustilanne on heikentynyt voimakkaasti viime vuosina tehtyjen leikkausten takia. Apteekkien vastuulla on julkinen tehtävä – kaikkien suomalaisten lääkehuolto – ja siksi apteekkipalveluja on jatkossakin saatavilla lähellä koko maassa. Syrjäseutujen apteekkeihin kohdentuvat lisäkustannukset olisivat erityisen haitallisia.

3. Vaikutukset verkkoapteekkitoimintaan: Esitetty muutos vaikuttaa merkittävästi myös apteekkien verkkoapteekkitoimintaan ja verkkoapteekkien halukkuuteen hyödyntää Suomi.fi-tunnistuspalvelua. Tämä hallituksen esitys ei tue verkkoapteekkien toiminnan kehittymistä, vaan heikentää niiden toimintaedellytyksiä

Suomi.fi-tunnistuspalvelun muuttuminen maksulliseksi yksityisen sektorin ja välillisen julkishallinnon asiakkaille on merkittävä muutos, joka vaikuttaa moniin toimijoihin, mukaan lukien apteekit. Muutoksen asiakasvaikutukset tulevat voimaan arviolta ensi vuoden toisella vuosipuoliskolla.

Palvelun hinnoittelumallia ei ole vielä vahvistettu, mutta se tulee hyvin todennäköisesti perustumaan kiinteisiin porrastetusti tietyn maksimikyselymäärän sisältämiin kuukausimaksuihin. Apteekeista tehtiin vuonna 2024 lähes 350 000 henkilön puolesta asiointia.

Suomessa apteekit toteuttavat julkista palvelutehtävää, vaikka ovat yksityisiä yrityksiä. Apteekkeille ei ole olemassa korvaavaa toimijaa, ja siksi apteekit tulisi rinnastaa julkisiin tehtävää hoitaviin toimijoihin ja siten mahdollistaa suomi.fi -tunnistuspalvelun maksuton käyttö myös tulevaisuudessa.

Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan, että maksu 3 §:n 1 momentin 4 ja 6 kohdassa tarkoitettusta palvelusta voidaan jättää perimättä viranomaisilta, valtioelimiltä sekä julkista hallintotehtävää hoitavalta, jonka toiminta merkittävässä määrin rahoitetaan valtion varoista. Koska apteekit vastaavat avohuollon lääkehuollosta, saavat ne merkittävän osan rahoituksestaan valtiolta lääkkeiden Kela- korvausten muodossa.

Puolesta asiointia käyttävät erityisen paljon iäkkäät, monisairaat, muistisairaat, vammaiset, edunvalvonnan alaiset henkilöt, sosiaalisesti rajoittuneet sekä näiden kaikkien ryhmien omaiset. Kaavailtu muutos voisi hankaloittaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien apteekkiasiointia kohtuuttomasti. Muutos voisi näiltä ihmisryhmiltä estää apteekkiasioinnin jopa kokonaan, jolloin heidän lääkehoitonsa jäisi toteutumatta. Usein heikoimmassa asemassa olevien taloudellinen tilanne ei myöskään kestä lisäkustannuksia.

Jos apteekkien osalta päädytään siihen, että suomi.fi valtuutuksesta tulee maksullinen, on apteekkien osalta mietittävä, miten hinnoittelu viedään asiakasrajapintaan. Apteekkien taloustilanne on heikentynyt voimakkaasti viime vuosina tehtyjen leikkausten takia. Tällä hetkellä valmistellaan uusia apteekkitalouteen kohdentuvia heikennyksiä ja samalla itsehoitolääkkeiden myyntikanavaa ollaan laajentamassa apteekkien ulkopuolelle.

Apteekkien vastuulla on julkinen tehtävä – kaikkien suomalaisten lääkehuolto – ja suomalaisten yhdenvertaisuuden kannalta on olennaisen tärkeää, että apteekkipalveluja on jatkossakin saatavilla lähellä koko maassa. Koska apteekkien vastuulla on myös lääkehuollon huoltovarmuus, maankattava verkosto on monella tapaa yhteiskunnallisesti kriittinen. Huoltovarmuuden kannalta syrjäseudut ovat erityisen kriittisiä lääkehuoltopalveluiden osalta, ja syrjäseutujen apteekkeihin kohdentuvat lisäkustannukset olisivat erityisen haitallisia. Lisäksi Petteri Orpon hallitusohjelmassa on sitouduttu vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa ja tämä esitys olisi nyt apteekkareiden osalta täysin päinvastainen toimi.

Jos suomi.fi -tunnistuspalvelun käyttö tulee maksulliseksi, nousevat kustannukset voivat johtaa siihen, että apteekit eivät jatkossa käytä puolesta asiointi-valtuuspalvelua, mikä vaikuttaisi asiakkaiden asemaan eri puolilla Suomea. Koska apteekkien välinen polarisaatio on jo kasvanut merkittävästi viime vuosina, voi hallituksen esitys johtaa polarisaation kasvuun, ja sitä kautta vaarantaa asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun. Osalla apteekeista taloudellinen kannattavuus on parempaa, kun taas osa kipuilee jatkuvasti kannattavuusrajalta, ja vähäiseltäkin tuntuvat kustannuslisäykset voivat ajaa apteekin jopa konkurssiin. Apteekkien tämänhetkinen tosiasiallinen taloustilanne ja toimintaympäristö on välttämätöntä ymmärtää tehtäessä mitään muutoksia apteekkien talouteen.

Apteekkien toimintaedellytyksiä haastavat lisäksi inflaation vuoksi nousevat kulut, joita apteekki ei voi siirtää lääkkeiden hintoihin, verenohennuslääkkeiden raukeavien patenttien vuoksi laskevat hinnat sekä yleinen lääkkeiden hintojen lasku, joka syntyy viitehintajärjestelmästä ja biologisten lääkkeiden apteekkivaihdosta. On tärkeä huomioda, että apteekki ei määritä lääkkeiden hintoja, eikä se voi siirtää kasvaneita kustannuksia lääkkeiden hintoihin.

Esitetty muutos vaikuttaa merkittävästi myös apteekkien verkkoapteekkitoimintaan ja verkkoapteekkien halukkuuteen hyödyntää Suomi.fi-tunnistuspalvelua. Petteri Orpon hallitusohjelmassa on haluttu tukea myös verkkoapteekkitoiminnan kehittymistä. Tämä hallituksen esitys ei tue verkkoapteekkien toiminnan kehittymistä, vaan heikentää niiden toimintaedellytyksiä.

Lopuksi

Apteekkien toteuttama julkinen palvelutehtävä on rakennettu täysin yksityisen yrittäjyyden varaan. Apteeeille ei ole olemassa korvaavaa toimijaa, ja siksi apteekit tulisi rinnastaa julkisiin toimijoihin ja siten mahdollistaa suomi.fi -tunnistuspalvelun maksuton käyttö myös tulevaisuudessa.

Inka Puumalainen

farmaseuttinen johtaja, FaT

Puumalainen Inka
Suomen Apteekkariliitto